

Pro mne život je Kristus: Svrchovaně nadpřirozený důvod (IV)

Shrnutí zákona 'milovat Boha nadevše a svého bližního jako sám sebe' není jen tak ledajaké nařízení. Láska se nedá vynucovat, Bůh nás pouze zve, abychom se potom, co člověku ukázal svou nekonečnou lásku a starost, s ním na ní podíleli.

04.09.2020

Na začátku svého kázání v nazaretské synagoze Pán předčítá přítomným úryvek z Izajáše: „Duch Páně je nade mnou, proto mě pomazal, poslal mě, abych přinesl chudým radostnou zvěst, abych vyhlásil zajatým propuštění a slepým navrácení zraku, abych propustil zdeptané na svobodu, abych vyhlásil milostivé léto Páně.“ (Lk 4,18-19; Iz 61,1-2). Když svitek sroluje, prohlásí: „Dnes se naplnilo toto Písmo, které jste právě slyšeli“ (Lk 4,21).

Ježíš se tímto způsobem prezentuje jako osvoboditel, především od toho, co omezuje vnitřní svobodu: slepota nevědomosti, zajetí hříchu, útisk ďábla. Ve svých kázáních se skutečně nemálo často zmiňuje o svobodě a osvobození pro ty, kdo jej následují: „Když vytrváte v mém slovu, budete opravdu mými učedníky. Poznáte pravdu, a pravda vás osvobodí“ (Jan 8,31).

První křesťané vnímali svobodu hluboce a radostně. Ježíš byl pro ně Spasitel. Nezbavil je jha proto, aby na ně vložil jiné, ale rozlomil veškerá pouta, která jim bránila vést plný život. Tato plnost, která je jim nyní představena jako možná, se projevuje radostí, kterou jejich životy oplývaly. „Stále se radujte. Bez přestání se modlete. Ve všech životních podmínkách děkujte Bohu. Tak to Bůh pro vás chce v Kristu Ježíši“ (1 Sol 5,16-18).

Na počátku Bůh tvoří člověka jako pána nad stvořením, „nejvyšší Umělec utvořil naši přirozenost jako určitý nástroj, vhodný k uskutečňování královské vznešenosti. Aby byl k tomu člověk zcela vhodný, obdařil jej nejen znamenitostmi pokud jde o duši, nýbrž i pokud jde o tělesnou schránku. Duše tak vyjevuje svoji svrchovanou královskou důstojnost (...), protože nikoho nemá za pána a

vše koná z vlastního svobodného rozhodnutí. Ona, z vlastní vůle, jako svrchovaná panovnice, vládne sama sobě. Komu jinému, kromě krále, taková vlastnost přísluší?“¹.

V důsledku hříchu upadl člověk do otroctví, avšak Bůh jej pozvedá s nadějí na budoucí spásu (srov. *Gn 3,15*). Tato touha vykoupit nás se projevuje například tehdy, když osvobozuje svůj lid z egyptského otroctví a přislubuje mu zemi, kterou si má podrobit, ale která bude především zemí zaslíbenou, tedy Božím darem, kde mu bude moci svobodně vzdávat úctu. „Já jsem Hospodin, tvůj Bůh, já jsem tě vyvedl z egyptské země, z domu otroctví“ (*Ex 20,2*). A dodává: „Nebudeš mít jiné bohy mimo mne“ (*Ex 20,3*). Právě takto Bůh svému lidu představuje desatero přikázání jako podmínku k tomu, aby byli skutečně svobodní a znovu neupadli do područí. Bůh se nesnaží

vnucovat jako tyran, nýbrž vytvářet v lidu podmínky k tomu, aby jej svobodně přijal za Pána.

Tato Boží sázka na svobodu je pochopitelná už jen proto, že první přikázání, na němž, podle Ježíše, spočívá zákon a proroci (srov. *Mt 22,40*), není ničím jiným než přikázáním lásky: milovat Boha nade všechno a bližního jako sama sebe (srov. *Mt 22,37-39*). Není to jakékoliv nařízení. Jiné věci lze ovládat a prosazovat silou a nátlakem, avšak lásku si takto vnucovat nelze. Bůh ji vyžaduje, jako milovník, až poté, co projevil lásku, kterou chová ke svému lidu, až poté, co četnými způsoby dal poznat svoji náklonnost a starostlivost. K opravdové lásce lze totiž pouze zvat, je třeba si ji získat, protože může být pouze plodem svobody. Aby bylo možné tuto Lásku objevit a nechat se jí pohltit, je zcela nezbytné „podněcovat vnitřní

svobodu, která vede k tomu, že člověk jedná s láskou“².

Smysl pro svobodu

Právě proto, abychom mohli opravdu milovat, nás Bůh stvořil svobodné. Takto na nás pohlíží a nachází v nás zalíbení. Je nám zatěžko to pochopit, protože jako lidské bytosti nedokážeme tvořit svobodné bytosti. Nanejvýš produkujeme automaty, které dělají to, k čemu jsme je vytvořili, nebo imitujeme svobodu tím, že vyrábíme nahodile fungující artefakty, avšak nejsme schopni dát vzniknout něčemu, co by se samo mohlo rozhodovat. Právě toto s námi ovšem koná Bůh, když nás tvoří a vykupuje z hříchu, který omezoval naši svobodu.

Být svobodný neznamena nebýt determinován nebo podmiňován něčím vnějším, nýbrž především být schopen stát si za svým jednáním a odpověďmi. Svoboda jde proto ruku

v ruce s odpovědností. Být svobodný znamená být schopen zodpovídat se a utvářet tak plný a skutečný dialog s jinými lidmi, zejména pak se svým stvořitelem.

Svoboda tedy není něco přidaného, vlastnost, bez níž bychom se mohli obejít a být sami sebou. Svoboda, kterou pro nás chce Bůh, je opravdová a natolik hluboká jako naše bytí. Její uznání představuje pro lidskou bytost značný pokrok: „Vášeň pro svobodu, její vyžadování ze strany osob a národů, je pozitivním znamením naší doby. Uznávat svobodu každé ženy a každého muže znamená uznávat, že jsou osoby, které jsou pány svého jednání a nesou za ně odpovědnost, s možností usměrňovat svoji vlastní existenci“³.

Bůh, který nás miluje takové, jací jsme, protože nás stvořil, nás chce mít svobodné, protože nás miluje pro nás samé a spokojuje se jedině se

svobodnou a láskyplnou otevřeností našeho nitra: „Dej mi, synu, své srdce (Př 23,26)“. Proto je pochopitelné, že „proto, že se mi chce“⁴, je pro svatého Josemaríu svrchovaně nadpřirozený důvod ke konání dobra, v němž se snoubí tajemství stvořitelské a vykupitelské Boží lásky s autentickou odpovědí jeho milovaného stvoření, které má ve svých rukou, zda jej uzná za Otce a s důvěrou přijme vůli toho, kdo může pro své dítě chtít jediné dobro.

Bůh vložil osud do našich rukou. Jistě ne v tom smyslu, že svými silami dokážeme dosáhnout toho, co má pro nás připravené, nýbrž proto, že je v našich rukou obrátit se k němu, který je tím, kdo nás může učinit šťastnými⁵. Uznání této schopnosti svobodně milovat Boha v nás může v první chvíli vyvolat strach. Pokud však se nám zachce říci mu ano, naplní nás právě toto přesvědčení, že jsme svobodní, radostí a nadějí. Jako

Boží děti se budeme cítit bezpečně do té míry, do jaké se hodláme opírat o něj. Lze tedy pochopit, proč svatý Josemaría, když uvažuje o svém vlastním povolání, volá:

„Nepocítujete radost z vědomí, že věrnost do značné míry závisí na nás? Jsem uchvácen pomyšlením, že mě Bůh miluje a že se mu zachtělo, aby jeho Dílo záviselo také na mé odpovědi. A jsem potěšen, že mu mohu svobodně říci: Pane, i já tě miluji, počítej s mojí malostí“⁶.

Vědomí svobody nám pomáhá budovat náš život na skutečnosti, že jsme Boží děti. Nejsme nahraditelní jedinci: naše odpověď je nenahraditelná, protože jsme stvoření, jež Bůh miluje výjimečnou láskou. Můžeme však ztrácet vědomí své svobody do té míry, do jaké ji neuplatňujeme. V takovém případě je logické, že se budeme cítit stále více omezováni, podmiňováni, ba dokonce podmaňováni svými

duševními rozpoloženími nebo prostředím. V důsledku toho může vyvstat pochybnost, jestli jsme svobodní, jestli být svobodný stojí za to nebo jestli to má smysl.

Křesťan však ví, že svoboda smysl má. Nejenže jsme díky ní zbaveni pout a schopni se sami rozhodovat. Je málo platné někoho osvobodit a říci mu, že může jít kamkoliv, když neexistuje cíl, k němuž by mohl směřovat, nebo – pokud existuje – ani v nejmenším netuší, jak se do něj dostat. Bůh nám nejen uděluje schopnost oprostít se od toho, co nás omezuje a spoutává, ale otevírá před námi nekonečný obzor poskytující odpověď na naše nejhlubší touhy. Vždyť ten, který stvořil naši svobodu, naprosto nebrání jejímu rozvoji a otevírá nám možnosti růst bez míry, protože tímto způsobem jako svobodná stvoření napodobujeme Boha, a ve spojení se svým

Jednorozeným Synem nám nabízí plně rozvíjet svoji osobnost.

Opravdová svoboda

Svatý Josemaría svoji práci chápal „jako úkol konfrontovat každého jedince s požadavky jeho života, pomoci mu, aby přišel na to, co od něho Bůh konkrétně chce, aniž bych se nějak dotkl jeho nezávislosti a vlastní odpovědnosti, které charakterizují křesťanské svědomí. Toto stanovisko předpokládá úctu k významnosti zjevené pravdy a lásku ke svobodě člověka. Mohl bych dodat, že také předpokládá jistotu, že dějiny nejsou předem určeny, ale otevřeny rozmanitým možnostem, které Bůh nechce předem vylučovat“⁷.

Je tedy pochopitelné, že ten, kdo Krista nezná, a přitom bere svoji svobodu vážně, je na cestě k nalezení Boha, protože započíná hledání, které odhaluje možnosti našeho

stavu spolu s jeho zjevnými omezeními. Ovšem i ten, kdo Boha již miluje, drží se jeho ruky a vstupuje do ní, vytváří podmínky k tomu, aby s ním navázal hlubší a opravdovější vztah.

Ve shodě s důstojností Božích dětí pouze je, když se cítí „volní jako ptáci“⁸, když dělají, co skutečně chtějí, ačkoliv to, co se po nich chce, vyžaduje – jako u Krista – ponížení a láskyplné podrobení. Nejedná se tedy jen o to, abychom jednali, *jako bychom* byli svobodní: pokud chceme následovat Ježíše opravdově, musíme v sobě hledat zdroj této opravdové svobody, kterým je naše Boží synovství, a podle toho jednat, abychom získali svobodu ducha, která „(...) je onou schopností a obvyklým postojem jednat z lásky, zejména ve snaze řídit se tím, co Bůh v dané situaci od každého žádá“⁹.

Skutečnost, že v ní máme oporu, se projevuje spontánností a iniciativou, se kterou jednáme, a také tím, že se nenecháváme ovládat strachem.

Důsledkem nedostatku svobody totiž často bývá sklon nechat se strachem strhávat. Strach toho, kdo se vyhýbá hříchu z potřeby uniknout trestu, nazývají teologové otrockým strachem. Tento strach může být začátkem návratu k Bohu, ale křesťanský život na něm nesmí spočívat, protože „kdo má strach, není v lásce přiveden k dokonalosti“ (1 Jan 4,19). Musíme jednat „jako lidé, kteří mají být souzeni podle zákona svobody“ (Jak 2,12).

Strach se může projevovat v mnoha oblastech našeho života. Kdo se bojí, přestože chce dobro, myslí především na zlo, kterému chce uniknout. Proto když strach je hnací silou našeho jednání, snadno malomyslníme a komplikujeme si

situaci do té míry, že jsou zastíněny skutečné důvody našich skutků a dobrodiní, o něž usilujeme. Jestliže ovšem milujeme Boha, jestliže jej chceme milovat, zbavuje nás strachu, protože těm, kdo milují Boha, všechno napomáhá k dobrému (srov. *Řím 8,28*). Toto přesvědčení zahání naše bezdůvodné obavy a dovoluje nám plně zakoušet svobodu Božích dětí a jednat radostně a odpovědně.

Pravdou je, že Bohu neříkáme ano jednou provždy. Jsme bytosti časné a musíme obnovovat a dávat růst naší odpovědi v čase. Navíc protože jsme povoláni k tomu, abychom odpovídali svobodně, vyžaduje od nás Pán stále autentičtější odpověď. Někdy se dokonce jakoby skrývá, aby naše přilnutí k němu bylo svobodnější a plnější, aby je očistil od vnějších a nahodilých důvodů, aby jeho pohnutkou nebyl strach, nýbrž láska. Tato okolnost nás nesmí znepokojoval. Je to výzva k věrnosti,

která není zachováním něčeho, co již bylo vykonáno, ale radostným obnovováním darování se Bohu, za nejrůznějších okolností, které touží být velkomyslné a nezištné. Věrnost nás vede k tomu, abych se ke svému ano často vraceli, aby bylo plnější a abychom na jeho základě budovali svůj vnitřní život, na tom základě, kde spočívá Boží milost a naše nejhlubší intimita.

Časté uvědomování si, že nejsme automaty ani zvířata řídicí se instinktem, ale svobodná stvoření, s otevřenou budoucností, která závisí na naší iniciativě, nám pomůže vyjít z anonymity a žít svůj život před Bohem a před lidmi v první osobě, aniž bychom na kohokoliv svalovali svoji zodpovědnost, kterou obnáší. Takto budeme schopni navázat s Bohem opravdový dialog, osobní vztah, v němž bude moci krystalizovat opravdové a hluboké přátelství. Díky tomuto přátelství

zachvátí naši duši neuhasitelná žízeň přinášet tuto Boží Lásku a vědomí svobody, které ji provází, všem lidem, a to i skrze přátelství, protože „přátelství jako takové je apoštolát; přátelství jako takové je dialog, v němž dáváme a přijímáme světlo; v němž se rodí plány, ve vzájemném otevírání horizontů; v němž se radujeme ze všeho dobrého a podporujeme se v těžkostech; v němž se cítíme dobře, protože Bůh nás chce mít spokojené“¹⁰.

José Ignacio Murillo

1 Řehoř z Nyssy, *O stvoření člověka*, 4.

2 F. Ocáriz, *Pastýřský list*, 14. 2. 2017, 8.

3 F. Ocáriz, *Pastýřský list*, 9. 1. 2018, 1.

4 Sv. Josemaría, *Jít s Kristem*, 17.

5 „(...) Ale dala mu svobodné rozhodování, jímž by se mohl obrátit k Bohu, jenž jej učiní blaženým. Co totiž můžeme skrze přátele, sami sebou nějak můžeme“, sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I-II, q. 5 a. 5 ad 1.

6 Sv. Josemaría, *A solas con Dios*, 324.

7 *Jít s Kristem*, 99.

8 Sv. Josemaría, *List*, 14. 9. 1951, 38.

9 F. Ocáriz, *Pastýřský list*, 9. 1. 2018, 5.

10 *Tamtéž*, 14.